

HOUDT DE OVALE STRANDSCHELP IN DE GATEN

JEUGDIGE *SPISULA SOLIDA* (L.) OF VOLWASSEN *SPISULA ELLIPTICA* (BROWN)?

Tekst en afbeelding van B. Entrop

Wanneer van *Spisula elliptica* (Brown), de ovale strandschelp, gezegd wordt dat hij een algemeen voorkomende soort is, sticht het bij de malacologen wel verwarring en onzekerheid, wanneer zij deze soort ondanks naarstig zoeken, toch niet voor het oprapen vinden.

Men zoekt tussen de grote hoeveelheden aangespoelde strandschelpen, die grotendeels uit exemplaren van de afgeknotte strandschelp, *Spisula subtruncata* (Da Costa) bestaan en vaak is het uiteindelijk zo, dat men enige twijfelachtige exemplaren van *Spisula subtruncata* (Da Costa) — zij het met enige bedenkingen — dan maar voor *Spisula elliptica* (Brown) houdt. Eenvoudig omdat men zo graag alle vertegenwoordigers van het geslacht *Spisula* in zijn collectie wil bezitten.

Is de determinatie inderdaad goed geweest dan blijken de exemplaren, die in de collecties voorkomen, doorgaans oude verkleurde exemplaren te zijn, die met wat geluk in de vloedlijn te vinden waren. Dat verse exemplaren en dan liefst als doubletten op het strand nauwelijks te vinden zijn, is niet zo verwonderlijk, want *Spisula elliptica* (Brown) is een soort die in dieper water en dus verder uit de kust leeft.

Waarom altijd enkele kleppen worden gevonden, is niet moeilijk te verklaren. Direct nadat een *Spisula* om welke reden ook dood is gegaan, wijken de twee kleppen uiteen en zullen bij de minste aanraking van elkaar losraken, want de slotband is bij *Spisula* erg zwak. Dit gebeurt al op plaatsen waar grote *Spisula*-populaties voorkomen. Daarna begint de lange weg naar het strand. Tijdens dit transport zullen de schelpen vaak door zandverplaatsingen onder het zand raken en door allerlei invloeden vanuit de bodem gaan verkleuren. Als leiblauwe en bruinegeklepte of gebandeerde exemplaren komen zij tenslotte na lange tijd op het strand terecht.

Naar vermoed wordt begint het areaal van *Spisula elliptica* (Brown) ongeveer 20 km uit de kust. *Spisula subtruncata* (Da Costa) leeft dichterbij de wal, wat blijkt uit het regelmatig aanspoelen van levende doubletten op het strand na oostenwind.

Een voorkomen ongeveer 20 km uit de kust wordt bevestigd door een bericht in de Vita-Marina van mei 1975, Veldwerk pag. 83, waar Jeroen Goud verslag doet van de schelpenvondsten, die hij deed in het opgespoten zand dat in Scheveningen voor strandophoging werd gebruikt. Dit zand werd door zuigers 20 km uit de kust opgezogen. Hierin werd — volgens het artikel — ook *Spisula solida* (L.) aangetroffen. Deze mededeling is juist, maar bij nader onderzoek is gebleken dat de schelpen die voor juveniele exemplaren van *Spisula solida* (L.) werden gehouden in werkelijkheid exemplaren van *Spisula elliptica* (Brown) waren. Ook juveniele

Spisula solida (L.)-exemplaren waren in het opgespoten zand te vinden. *Spisula subtruncata* (Da Costa) ontbrak in het gezelschap, hetgeen dus overeenkomt met de vermoede verspreidingsgebieden.

Het zandsputten is inmiddels afgelopen, maar van tijd tot tijd zijn toch nog in de vloedlijn enkele kleppen op het strand te vinden. Hebt u reeds *Spisula*'s voor de boulevard van Scheveningen verzameld? Controleert u dan nog eens goed uw determinaties. Stellig treft u er exemplaren van *Spisula elliptica* (Brown) tussen. Na bovenstaande bevinding, herinnerden wij ons plotseling, dat wij in 1973 bijna wekelijks via een Helderse vissersrelatie grote hoeveelheden zeer grote *Spisula solida*-doubletten levend in het schelpenmuseum aangevoerd kregen. Deze werden zorgvuldig gekookt, gereinigd en als fraaie doubletten in de voorraad opgeborgen. Tussen de grote exemplaren zat ook vaak veel „juveniel grut”, jonge exemplaren van *Spisula solida* (L.), die terwille van het tijdrovende schoonmaken meestal werden afgevoerd. Slechts een kleine partij werd als jonge *Spisula solida* (L.) bewaard. En . . . u raadt het misschien al, ook dit zijn geen *Spisula solida* (L.) exemplaren, maar flinke uit de kluiten gewassen exemplaren van *Spisula elliptica* (Brown) van ± 3 cm lengte, waarmee we erg blij zijn.

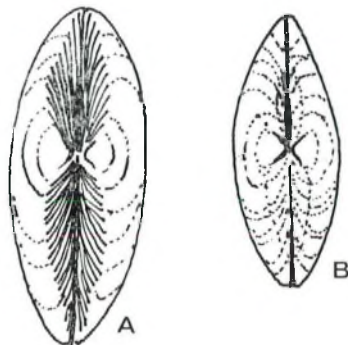
Gewoon de wetenschap dat exemplaren van *Spisula elliptica* (Brown) moeilijk te bemachtigen zijn, alsmede de enorme hoeveelheid *Spisula solida* (L.) waar zij tussen zaten, heeft ons toen op een dwaalspoor gebracht. Toch is het determineren of beter het uit elkaar houden van deze 2 soorten niet moeilijk.

Het periostracum van *Spisula solida* (L.) is grauwgrijs tot licht okerkleurig. Dat van *Spisula elliptica* (Brown) is lichter en neigt meer naar de licht gelige kant. De schelp van *Spisula solida* (L.) is meer vuilwit, die van *Spisula elliptica* (Brown) wat geliger. Op het rugveld van de schelp (dus voor en achter de top) vertoont de schelp van *Spisula solida* (L.) een veervormig uitwaaiend patroon van duidelijke groefjes, die vanuit de top komen (loep) (afbeelding 1 A). Ook *Spisula subtruncata* (Da Costa) heeft dit kenmerk, maar is door zijn andere vorm gemakkelijk van *Spisula solida* (L.) te onderscheiden.

Wanneer u met de loep het rugveld van *Spisula elliptica* (Brown) bekijkt (afbeelding 1 B), laat u zich dan niet in de war brengen door de fijne groeilijntjes. Het groevenpatroon van *Spisula solida* (L.) is duidelijk grover dan de eveneens aanwezige groeilijntjes.

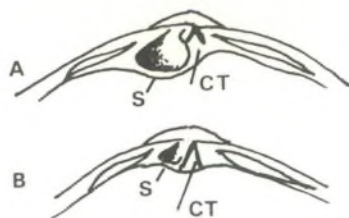
Afb. 1

- A. Het rugveld van *Spisula solida* (L.) met duidelijke groefjes en groeilijnen.
B. Het rugveld van *Spisula elliptica* (Brown) met ontbrekende groefjes en uitsluitend groeilijnen.

Afb. 2

- A. Slot van *Spisula solida* (L.) met cardinale tand (CT) tot halverwege de onderrand van de slotplaat (S).
- B. Slot van *Spisula elliptica* (Brown) met cardinale tand (CT) tot aan de onderrand van de slotplaat (S).

Een ander determinatiekenmerk is het slot.

In de linkerklep heeft zowel *Spisula solida* (L.) als *Spisula elliptica* (Brown) een cardinale tand onder de top liggen. De cardinale tand heeft de vorm van een scherp ^ dakje.

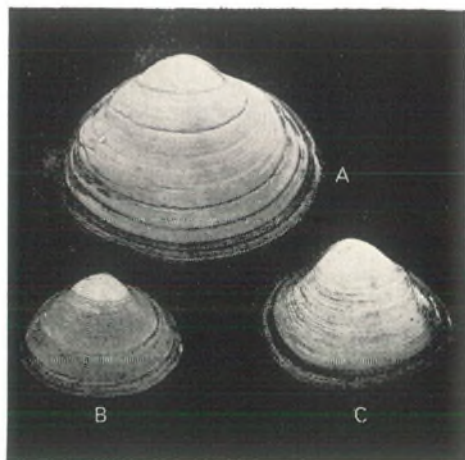
Bij *Spisula solida* (L.) reikt dit dakje tot halverwege de onderrand van de slotplaat, terwijl bij *Spisula elliptica* (Brown) de ^ vormige tand de onderrand van de slotplaat raakt (afbeelding 2).

Spisula solida (L.) wordt ook groter — tot 53 mm — dan *Spisula elliptica* (Brown) — tot 33 mm. Dit kenmerk is helaas niet te hanteren wanneer u een aantal juveniele exemplaren gevonden hebt.

Ten overvloedige laten wij op afbeelding 3 nog eens karakteristieke exemplaren van de 3 *Spisula*-soorten zien.

We dachten dat met de genoemde determinatiekenmerken het op naam brengen geen moeilijkheden meer behoeft op te leveren.

Hebt u *Spisula elliptica* (Brown) nog niet in uw collectie? Wel beproef dan alsnog uw geluk op het Scheveningse strand vanaf het noorder havenhoofd tot aan het einde van de boulevard. Wie weet . . .

Afb. 3

- De drie *Spisula*-soorten van onze kust.
- A. *Spisula solida* (L.)
- B. *Spisula elliptica* (Brown)
- C. *Spisula subtruncata* (Da Costa)